

صنایع دستی

تجارت

و

هنر

تابلوه‌های صنایع دستی، اشیاء عتیقه، کالاهای قدیمی، گلیم، سرامیک، سفال و... در بسیاری از خیابانها، رهگذران را به سوی خود جلب می‌کند، عابرین حتی اگر قصد خرید نداشته باشند، دمی را با خاطره‌های خوش ثبت فرهنگهای قومی و بومی کشف‌شور در محیط آرام و رنگارنگ فروشگاهها سپری می‌کنند.

صدها سال است که مردم این مرز و بوم و خصوصاً طبقات دور از شهر (روستائیان، عشایر، کره‌نشینان) و البته بیشتر به عنوان یک شغل جنبی به تولید کالاها و وسایلی همچون گلیم و جاجیم، ظروف سفالین، گبیره و کفش، لوازم تزئینی و... می‌پردازند.

در این ره‌گذر دست ساخته خود را به واسطه‌ها می‌فروشند و در نهایت فروشگاههای شهری با عنوان صنایع دستی اقدام به عرضه و فروش شناسنامه و هویت و بخشی از خاطرات و زندگی روستائیان می‌کنند در هرنقش و پیچ و خمی که در کالای تولید شده بنگرید خط عشق و معرفتی یافت می‌شود. گزارش صنایع دستی حاصل کار مهدی نفیسی از خبرنگاران و گزارشگران با سابقه است که در مجموع به بررسی این حرفه پرداخته است:

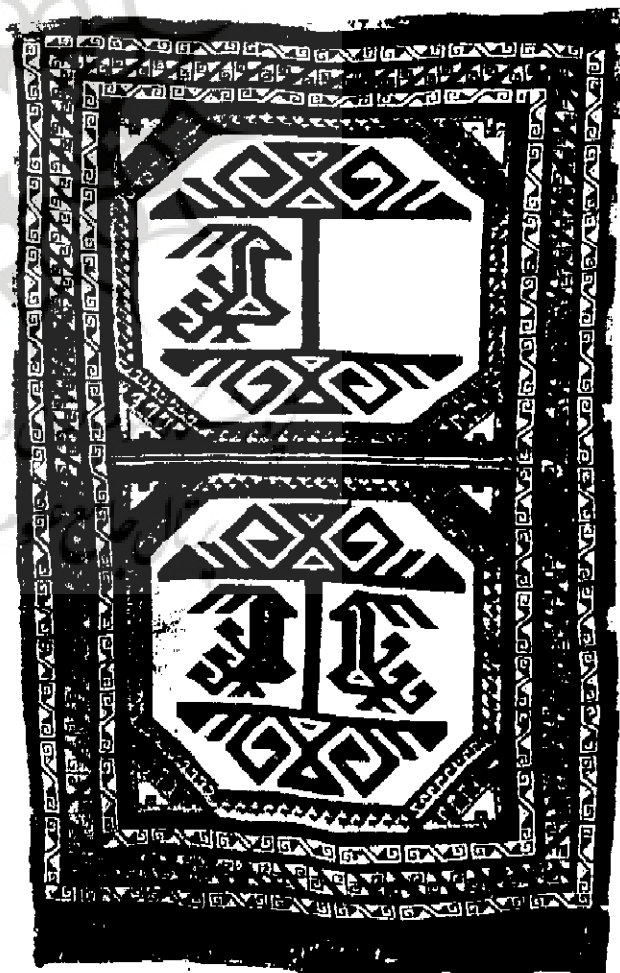
باتوجه به اینکه خسیل عظیم روستائیان کشور، فعالیت صرف در امور زراعی و دامی را مقرون

به صرفه نمی‌یابند، مهاجرت به شهرها را آسان‌ترین راه کسب درآمد تشخیص می‌دهند. زیرا در حال حاضر، باتوجه به شیوه‌های بهره‌برداری در بخش کشاورزی و فصلی بودن فعالیتهای تولیدی زراعی، روستائیان کشور حداکثر ۵ ماه از سال را به کار کشاورزی اشتغال دارند، و ۷ ماه دیگر را در بیکاری پنهان، روزگار می‌گذرانند و یا حداقل این مدت را صرف کارهای غیرمولد در شهرها می‌کنند.

بررسی وضعیت صنایع دستی و روستایی نشان می‌دهد که، این صنایع بیشتر کاربر هستند (تولید ارزش افزوده می‌کنند) و نیازمند سرمایه کمتری می‌باشند، ضمن آنکه از قابلیت بازرگانی و صادراتی بالایی نیز برخوردارند، و روستائیان را از بیکاری پنهانی و یا پناه بردن به اطراف شهرها نجات می‌دهند

صنایع دستی به واسطه ساده بودن تکنیک و عدم نیاز به سرمایه کلان و ویژگی کاربر بودن، می‌تواند در کشورمان به عنوان کار دوم در روستاها و کار گسترده با تولید انبوه در شهرها و حاشیه شهر، توسط علاقه‌مندان و افراد سرمایه‌گذار در این رشته به حساب بیاید و در عین حال به عنوان یک عامل عمده کسب ارز برای کشور درآید.

یکی دیگر از خصوصیات صنایع دستی تأمین مواد مورد نیاز آن از داخل کشور است. ضمن آنکه گسترش این نوع صنایع از صدور و مواد

خام کشاورزی مانند پنبه، کتف، پوست و روده و چرم، چوب و ابریشم جلوگیری خواهد کرد و این مواد خام در صنایع دستی و تبدیلی، به محصولاتی با ارزش تر مبدل می شوند و در نهایت موجدات بالا رفعت تولید ناخالص ملی، ایجاد ارزش افزوده قابل توجه و اشتغال بیشتری فراهم می شود. صنایع دستی یکی از مظاهر هنری و فرهنگی جامعه محسوب می شود و نظریه این که هر فرآورده دستی بازگوکننده خصوصیات تاریخی، اجتماعی و فرهنگی کشور محل تولید خود است، می تواند عامل مهمی در معرفی فرهنگ و تمدن آن کشور به حساب آید و وسیله ای برای جلب و جذب تعداد بیشتری توریست و جهانگرد خارجی قلنداد شود.

مسلماً برای توریستهایی که کشورهای درحال توسعه را انتخاب می کنند، فرآورده های صنایع دستی، علاوه بر اینکه مکمل آثار تاریخی و باستانی و بازگوکننده بخشی از فرهنگ و رسوم مردم آن کشور است، همچنین به عنوان تحفه و سوغات به یاد ماندنی و فراموش نشدنی جالب، با طرحها و نقشهای ویژه خود مطرح است.

امروزه در بسیاری از فروشگاههای دنیا، تولیدات دستی هنرمندان و صنعتگران ژاپنی را مشاهده می کنید که فرهنگ سنتی ژاپن را مطرح می کند، فرانسوی ها، هلندی ها و روسها هم عقب مانده اند، حتی روشهای خاصی

برای بسته بندی و حمل ویژه صنایع دستی (صنایع مستظرفه) به کار گرفته اند.

تایلندی ها در بیشتر

نمایشگاههای دنیا با دست بافته های حصیری، چوبی، عروسکهای سنتی، کارهای شیشه ای، صدفی و... حضور دارند.

صنایع دستی و صنعت توریسم، که مجموعه ای از بخشهای خدماتی را دربرمی گیرد، تأثیر متقابلی بر یکدیگر دارند و تحرك پویایی یکی از این دو صنعت، می تواند منجر به رشد صنعت دیگر شود.

همان گونه که اشاره شد گسترش صنایع دستی نیاز چندانی به سرمایه گذاری های کلان ندارد و ضمن آنکه هزینه های ارزی این بخش اندک است، می تواند درآمد ارزی بالایی نصیب کشور کند.

در شرایطی که ایجاد تنوع در محصولات صنعتی و کارخانه ای مستلزم صرف هزینه های جدید و حتی تغییراتی در خط تولید است، گسترش و افزایش تولید در صنایع دستی متکی بر خلاقیت های فردی و ابداع و ابتکار هنرمندان و صنعتگران است و تنوع بخشیدن تولید در این صنعت با کمترین هزینه ای انجام می شود و هیچ گونه بار مالی را برای دولت و حتی هزینه

سنگینی برای تولیدکننده به همراه ندارد.

یک بررسی مختصر آماری گویای این مطلب است که بیش از سه میلیون نفر از روستائیان ما فعالیت در رشته های مختلف صنایع دستی را به عنوان شغل اصلی یا حرفه دوم برگزیده اند.

در این گزارش خبرنگاران ما به بررسی عرضه گلیم و مشکلات صادرات آن پرداخته اند، متأسفانه چون آمار دقیقی از تولید گلیم، میزان اشتغال زدایی آن و حجم صادرات در دست نیست همکاران ما در این گزارش، ۳ نفر از فروشندگان که صرفاً به عرضه گلیم در تهران اشتغال دارند هستند.

هنگامی که وارد مغازه های ارزان دهنده گلیم می شویم دنیایی از تابلوهای رنگارنگ ما را به دیدار خود فرا می خوانند.

مجموعه های از ذوق هنری صمیمی ترین انسانهای روستایی که بی نقشه و طرح مشخصی و تنها با الهام از طبیعت و عشق، مهارت خود را بر پرده گلیم می ریزند.

تابلوهای آویخته شده از سقف و دیواره ها هر کدام حکایتی دارد. هر رنگی و در مجموع هر نقش بی نقشه ای دنیایی از خاطره ها را از سر پنجه دخترکان هنرمند نقل می کند. در تهران چند میلیونی با یک فرودگاه بین المللی فقط ۳ فروشگاه وجود دارد که مخصوص عرضه گلیم به خریداران است. البته در بسیاری از مغازه های صنایع دستی همراه با کیف، تابلو، سرامیک و... گلیم هم عرضه می کنند ولی می توان چنین نتیجه گرفت که در هر کاری متخصص آن رشته جمع آوری کننده اطلاعات بیشتری هست.

به این قصد ما نیاز ضمن مراجعه به مدیران این فروشگاهها سعی کرده ایم شما را در جریان خرید گلیم از مناطق روستایی، پرداخت آن و عرضه به خریداران (مصرف کنندگان و مسافران) قرار دهیم.

رقص رنگها و پیچ و تاب نخ ها و آمیختگی طرح و رنگ در اولین برخورد نیاز به گذران در طبیعت، بیلاق و قشلاق را در بیننده تقویت می کند و این مجموعه زیبا را در قالب گلیم می توان خرید و به خانه برد و یا هدیه داد.

مدیر یکی از فروشگاههای گلیم می گوید: «تنها ۱۰ درصد گلیم های تولیدی کشور مصرف داخلی دارد و ۹۰ درصد این بافته دستهای ایرانی را می خرند و می برند هدیه ای برای یک آشنا و یا ابزاری برای کسب درآمد».

در این فروشگاه حتی روی صندلی ها با گلیم تزئین شده است ترتیب روی هم چیدن گلیم ها به گونه ای است که می توان به راحتی بر کاناپه ای از گلیم نشست. مدیرعامل شرکت سهامی گلیم پس از یک پذیرایی ایرانی با چای می گوید: «۱۱ سال است که در کار خرید و فروش گلیم هستم و در این راه از تجارب ۴۰ ساله پدرم نیز بهره مند

شده ام».

«از صدور گلیم های نامرغوب جلوگیری کنید» آقای شهشهایی این فروشنده گلیم می گوید: «امکان صدور گلیم به خارج از کشور بازار این صنعت را صد درصد متحول کرده است و طرح های جدید، تنوع در نقشه، و رنگ به خوبی در گلیم های تولیدی مشاهده می شود، ولی متأسفانه همین مقررات صادراتی مانع از صدور تولیدات مرغوب و با کیفیت مناسب به خارج از کشور است زیرا تنها به گلیم های زیر بیست هزار قیمت یعنی گلیم با رنگهای ثابت و غیرقابل رقابت، اجازه صدور داده می شود و با چنین مقرراتی عملاً از صدور گلیم های تولیدی با کیفیت خوب و رنگ ثابت جلوگیری می شود.

صادرات قاچاق

از سوننی قاچاق تولیدات مرغوب تعادل قیمت ها را برهم می زند. و برای کنترل این مشکل باید از صدور گلیم های ارزان و بی کیفیت جلوگیری کرد و مطمئناً عرضه تولیدات خوب، بازار مناسب هم به دنبال دارد».

آقای شهشهایی به طرح نقشه در گلیم می پردازد و می گوید:

«نقش های بوته ای - انگشتی - خرچنگی - و کاجی را در منطقه اردبیل می بافتند. در استان کردستان، نقشه های گلدوزی، لچک ترنج و ماهی در هم بافته می شود و نقش های هندسی عمدتاً در فارس و توسط عشایر قشقایی عرضه می گردد.

ارزش افزوده

ارزش افزوده حاصله از بافت گلیم چقدر است؟ آقای شهشهایی می گوید: «برای یک گلیم با قیمت ۵۵۰۰ ریال و با اندازه یک در دو به طور متوسط ۲ کیلو پشم به قیمت ده هزار ریال به کار رفته و مبلغ ۳۰ تا ۳۵۰۰۰ ریال نیز ارزش افزوده به همراه دارد.

شما فقط واسطه فروش هستید با خدماتی نیز در این رابطه انجام می دهید؟

- خیر در حقیقت در تولید آن نیز

سهیم هستیم. گلیم های خریداری شده را ابتدا با مشعل کز می دهیم، تا پشم ها و کرکهای اضافی را حذف کنیم، سپس گلیم ها شسته می شوند، بعد از آن عملیات دارکشی گلیم ها صورت می گیرد تا در حد امکان گوشه را راست کنیم. از این پس گلیم جهت فروش آماده می شود.

روزانه چه تعداد خریدار دارید؟

- بازدیدکننده (به دلیل زیبا بی گلیم ها) حدوداً روزانه ۱۰۰ نفر ایرانی و یک الی ۲ نفر خارجی هستند (در حالیکه باید نسبت ایرانی ها به خارجی های بازدیدکننده ۳ به ۱ باشد) اما خریداران معمولاً بین ۲ الی ۳ نفر بیشتر نیستند.

با همکاری: مهدی نفیسی فر